УДК. 657.6
DOI https://doi.org/10.33216/2218-5461-2022-43-1-112-117

ЗАВДАННЯ АУДИТУ В УМОВАХ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ КОНТРОЛЮ

Корнієнко І.С.

AUDIT OBJECTIVES IN THE CONTEXT OF CONTROL LIBERALIZATION

Kornienko I. S.

Анотація. *Проаналізовано діяльність Аудиторської палати України (АПУ) та Спілки аудиторів України (САУ). На основі їх оцінки охарактеризовно економіко-правові заходи щодо вирішення поточних проблем у сфері аудиту та окреслено проблеми, що мають системний характер. Обгрунтовано актуальність проблематики зміни вимог щодо сплати податку та єдиного соціального внеску з боку підприємців, внутрішньої організації суб'єктів аудиторської діяльності та зовнішньої організації контролю аудиторської діяльності. Викладено аналіз положень Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 5 березня 2022 року за № 2120-IX. Надано практичний коментар Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки».*

Ключові слова: *аудиторська діяльність, воєнний стан, контроль у сфері господарювання, аудит, внутрішня організація суб'єктів аудиторської діяльності.*

Важливим інструментом підтвердження та/або отримання юридичних фактів вважають результати незалежних перевірок та аудиту. Умови та вимоги щодо надання аудиторських послуг та здійснення аудиторської діяльності закріплено у ГК України та спеціальному законодавстві. Стан спеціального законодавства критично оцінюється Аудиторською палатою України та Спілкою аудиторів України на предмет складності його практичної реалізації.

У довоєнний період аудиторська діяльність в Україні, будучи елементом інфраструктури ринкової економіки, знаходилася у стані виявлення потреб нормативного регулювання, яке б сприяло її подальшому розвитку. Формування цілісної системи аудиту в Україні не було завершено з різних причин. притаманних мирному життю. Зокрема, відбулася лібералізація контролю за діяльністю суб'єктів господарювання. Але аудит у сфері господарювання в умовах війни та у післявоєнний період має свої особливості, обумовлені лібералізацією контролю у сфері господарювання.

Стан вивчення проблеми. Вагомий внесок у наукову розробку дослідження проблем правового забезпечення аудиторської діяльності зробили українські вчені-економісти. Зокрема, це відомі науковці: М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, С.О. Столярова , М.Ф.Огійчук, В.В.Галкін В.В., В.М. Жук В.М. та інші.

У галузях правової науки досліджуються проблеми у сфері забезпечення авторитетності висновків аудиту для настання правових наслідків за його результатами. Так, О.С. Горяєва виконала дисертаційне дослідження, в якому обґрунтувала поняття правових гарантій забезпечення якості послуг у сфері аудиту [1, с. 3–4]. А.А. Петренко наголошує на значимості аналізу аудитором отриманих даних у справі зменшення ризику виникнення помилок, а також – оптимізації організації і ведення бухгалтерського обліку. Він робить акцент на такому основному завданні аудиту як не лише встановлення достовірності фінансової звітності. але й її відповідності законодавству [2, с. 1130–1132]. Про якість аудиторського аналізу. яка впливає на правові наслідки його результатів, а відтак - на рівень авторитетного сприйняття результатів аудиту висловлюються О.В.Шаповалова та А.В.Сидорчук. Вони обгрунтовують доцільність постановки правової проблеми обліку аудиторської діяльності як чинника авторитетного сприйняття її результатів. Її розв язання є актуальним для пратики детінізації економіки та повернення у межі нормативної поведінки платників податків (суб'єктів господарювання). Також дослідники пропонують активізувати пошукову діяльність щодо вивчення правових проблем обліку аудиторської діяльності фахівця в електронній формі, спеціально призначеній для розміщення у зведеному реєстрі результатів аудиту. [3, с. 1130–1132].

Натомість зараз законодавство про аудиторську діяльність в Україні перебуває у стані адаптації до адекватного нормативного регулювання для умов воєнного стану.

Ціль стттi - обгрунтування актуальності проблеми методологічних і організаційних засад належної адаптації законодавства нашої країни про аудиторську діяльність ті нагальної потреби її наукового опрацювання відповідно до умов лібералізації контролю.

В умовах воєнного стану контроль у сфері господарювання значно змінюється. На підставі постанови Кабінету Міністрів України від 13.03.2022 № 303 «Про припинення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану» було припинено проведення планових та позапланових заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду на період воєнного стану, Водночас доцільним визнається проведеня позапланових заходів державного нагляду (контролю) в окремих, законодавством визначених, сферах. Йдеться про запобігання неконтрольованому зростанню цін на товари, які мають істотну соціальну значущість, за наявності загрози, що має значний негативний вплив на права, законні інтереси, життя та здоров'я людини, захист навколишнього природного середовища та забезпечення безпеки держави.

Внесено корективи щодо вимог сплати єдиного податку, заповнення фізичною особою – підприємцем податкової декларації платника єдиного податку. Також відбулося звільнення від обов'язку сплати єдиного соціального внеску (далі- ЄСВ) з боку підприємців. Підставою став Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 5 березня 2022 року за № 2120-IX. Вищезазначені вимоги поширюється на підприємців – платників єдиного податку 1-ї та 2-ї груп. Вони з 1 квітня 2022 року і до припинення дії правового режиму воєнного стану отримали право не сплачувати єдиний податок. Але не скористатися цим правом вони можуть. І тоді, ті , хто сплачує єдиний податок добровільно, виступають взірцем економічного патріотизму.

Відбулися зміни щодо обов'язку сплати єдиного соціального внеску (далі — ЄСВ). Фізичні особи –підприємці, в тому числі ті, які

обрали спрощену систему оподаткування, звільнені з 1 березня 2022 року та на 12 місяців після припинення воєнного стану, від сплати чувати ЄСВ за себе. Отже розрахунок ЄСВ у складі податкової декларації також здійснювати не потрібно та заповнювати відпвідний реквізит такж. Законом передбачена і можливість для роботодавців – платників єдиного податку, які обрали спрощену систему оподаткування, не сплачувати ЄСВ за працівників, яких було призвано під час мобілізації на військову службу, відповідно до Указу Президента України від 24 лютого 2022 року № 69/2022 «Про загальну мобілізацію» тому, що ЄСВ за таких працівників на час мобілізації буде сплачуватись із державного бюджету.

Але не варто сподіватися, що лібералізація контролю у сфері господарювання в умовах воєнного стану та спрощення вимог до суб'єктів контролю у частині оподаткування послаблює його превентивну функцію. Належний контроль Бюро економічної безпеки (далі - БЕБ) України дозволяє викривати та припиняти схеми ухилення від сплати податків. Наприклад встановлено групи нерезидентів Російської федерації, які ухилились від сплати податків в особливо великих розмірах. Внаслідок здійснення процедури недопущення втрат бюджету на товарно-матеріальні цінності (добрива, катанка металева), арештовано товарно-матеріальних цінностей понад 130 млн грн. Також було арештовано 420 вагонів орієнтовною вартістю 500 млн грн. Вирішується питання про їх передачу для використання Укрзалізницею.

"Бюро економічної безпеки України продовжує оцінку товарів що знаходяться у вагонах. Загальна вартість арештованих вагонів становить понад 15 млрд грн. Вартість товарно-матеріальних цінностей у вагонах оцінюється в 3 млрд грн. Всього БЕБ забезпечило накладення арешту на активи Росії та Білорусії на суму близько 30 млрд грн. (Із інтервью Директора БЕБ Вадима Мельника).

Внаслідок належного здійснення контролю на території Вінницької області було упереджено розтрату бюджетних коштів у розмірі понад 2,6 мільйони гривень. Одна з бюджетних установ Вінницької області, на офіційному веб-сайті prozorro.gov.ua оприлюднила звіти по договору про проведення закупівель товарів медичного призначення. Аналітичне опрацювання їх зміст дозволило встановити низку умов договору. Так, ціна обладнання становила понад 2,6 млн грн., але на сайті виробника ціна такого обладнання вказана майже 2 млн грн. Таким чином, завищення вартості закупівлі склало понад 600 тис. грн. З метою забезпечення економічної безпеки держави, БЕБ ініціювало розірвання договору поставки.

#новини #Бюро_економічної_безпеки

Вищевикладені аргументи дозволяють константувати, що заявлена проблематика стає актуальною для опрацювання питань аудиту у сфері господарювання у воєнний та післявоєнний період

Внаслідок ого, що численні заходи контролю відмінюються, призупиняються, а інші – активізуються, нівелюються, а, отже, і аудит теж має особливості вимог до процедури його проведення. Особливості обумовлюються цілями та завданнями аудиту, а вони дещо змінюються під час війни.

Тому Органом суспільного нагляду за аудиторською діяльністю було ініційовано проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки» . Зміст відповідного законопроекту було ухвалено рішенням Ради нагляду за аудиторською діяльністю від 21 березня 2022 року № 3/45. Він був зареєстрований 04 травня 2022 року за № 7347.

На засіданні Комітету Верховної Ради України з питань фінансів, податкової та митної політики 10 травня 2022 року його було розглянуто та підтримано. А вже 31 травня 2022 року його було прийнято із введенням в дію з дня, наступного за днем його опублікування. Набуття чинності відбулося 17.06.2022.

Основною метою нового Закону є створення правових механізмів стимулювання аудиторської діяльності та захисту інтересів аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності у період дії воєнного стану або/та післявоєнного відновлення економіки. Важливі новації закону знайшли відображення у наступних положеннях. Зокрема, передбачається виключення з Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності (далі – Реєстр) низки аудиторів. Ознаки, за якими передбачається виключення, є наступними: тих, які мають громадянство країни, що здійснює збройну агресію проти України; тих, які включені до відповідних публічних реєстрів країни, що здійснює збройну агресію проти України, або працюють чи мають власність; тих, які здійснюють управління аудиторськими фірмами, що зареєстровані у країні, що здійснює збройну агресію проти України, а також суб'єктів аудиторської діяльності, які мають у складі засновників (учасників, акціонерів) прямо або опосередковано громадян чи суб'єктів господарювання країни, що здійснює збройну агресію проти України, а також які є учасниками мережі, зареєстрованої на території країни, що здійснює збройну агресію проти України. Передбачається заборона на включення до Реєстру відповідних аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності [5].

Наступна новація закону стосується зменшення фінансового навантаження на аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності. Пропонується тимчасова відміна сплати внесків у відсотках від суми договорів з обов'язкового аудиту на користь Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю та Аудиторської палати України. Зокрема, передбачається зменшення фіксованого платежу до обсягу однієї мінімальної заробітної плати на користь Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю та 0,1 мінімальної заробітної плати на користь Аудиторської палати України, а також звільнення суб'єктів аудиторської діяльності від сплати членських внесків до Аудиторської палати України.

Виваженою слід вважати новацію щодо тимчасового зупинення вимог Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо застосування стягнень за несплату відповідних внесків аудиторами та суб'єктами аудиторської діяльності [6]. Виправданим також є спрощення порядку атестації. Так, спрощення порядку розповсюджується на осіб-претендентів у аудитори, які мають вищу освіту та досвід роботи у сфері бухгалтерського обліку, ревізії, права, фінансів, банківської справи, економіки або аудиту не менше трьох років. За наявності цих умов претенденти у аудитори атестуються за результатами складання лише кваліфікаційного іспиту. Організаційні заходи щодо його проведення пропонується покласти на Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю. Також тимчасово зупиняються вимоги щодо проходження стажування кандидатів у аудитори та щодо проходження аудиторами безперервного професійного навчання.

Законом України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» було передбачено строки подання змін у відомостях, внесених до Реєстру, періодичності проходження суб'єктами аудиторської діяльності контролю якості аудиторських послуг та строк виконання суб'єктами аудиторської діяльності обов'язкових рекомендацій, а також строк розгляду дисциплінарних справ аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності [6].

Тимчасове зупинення перебігу строків, встановлених новим Законом, є виправданим.

Внутрішня організація суб'єктів аудиторської діяльності, які мають право проводити обов'язковий аудит фінансової звітності підприємств, що становлять суспільний інтерес, також потребує спрощення деяких вимог. Тому виправданою є запропоноване у новому Законі скасування вимоги щодо наявності у складі таких аудиторських фірм двох осіб, які пройшли атестацію відповідно до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», або мають сертифікат (диплом) професійних організацій, який засвідчує знання міжнародних стандартів фінансової звітності.

Зовнішня організація контролю аудиторської діяльності суб'єктів також потребує лібералізації. Тому проведення перевірок контролю якості протягом періоду військового стану та 6 місяців після його скасування лише за згодою суб'єктів аудиторської діяльності, слід визнати доречним та вчасним.

Висновок.

В умовах воєнного стану контроль у сфері господарювання обумовлює особливості аудиту у сфері господарювання в умовах війни та у післявоєнний період. Тому прийняття Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки» є вчасним, а його новації – виправданими. Науково-практичний коментар та тлумачення положень вищезазначеного Закону стає новим актуальним напрямом економіко-правових досліджень.

Література:

1.Горяєва О.С. Правове регулювання здійснення аудиторської діяльності в Україні: автореф. дис. … канд. юр. наук: спец. 12.00.04 – господарське право, господарсько-процесуальне право. Київ, 2014. 21 с.

2.Петренко А.А. Статья 363. Хозяйственный кодекс Украины: научнопрактический комментарий / под. общ. ред. А.Г. Бобковой. Харьков: Издатель ФЛ-П Вапнярчук Н.Н., 2008. С. 1130–1132.

4. Шаповалова О.В., Сидорчук А.В. Облік аудиторської діяльності як чинник авторитетного сприйняття її результатів. Правові засоби забезпечення та захисту прав людини: вітчизняний та зарубіжний досвід: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції науковців, юристів та аспірантів. – 20-21 травня 2020 р. – Сєвєродонецьк: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2020. – С. 139-141.

5. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність». Голос України. №142 від 16.06.2022.

6. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 9, стор. 5, Ст. 50.

7. Порядок проведення внутрішнього аудиту (контролю) у фінансових установах: затв. розпорядженням Національної комісії, що здійснює держане регулювання у сфері ринків фінансових послуг від 05.06.2014 р. № 1772 // Офіційний вісник України. 2014. № 63. Ст. 1751.

Reference:

1.Horiaieva O.S. Pravove rehuliuvannia zdiisnennia audytorskoi diialnosti v Ukraini: avto-ref. dys. … kand. yur. nauk: spets. 12.00.04 – hos-podarske pravo, hospodarsko-protsesualne pravo. Kyiv, 2014. 21 s.

2.Petrenko A.A. Statia 363. Khoziaistvennыi kodeks Ukraynы: nauchnopraktycheskyi kommentaryi / pod. obshch. red. A.H. Bobkovoi. Kharkov: Yzdatel FL-P Vapniarchuk N.N., 2008. S. 1130–1132.

4. Shapovalova O.V., Sydorchuk A.V. Oblik audytorskoi diialnosti yak chynnyk avtorytetnoho spryiniattia yii rezultativ. Pravovi zasoby zabezpechennia ta zakhystu prav liudyny: vitchyznianyi ta zarubizhnyi dosvid: Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii naukovtsiv, yurystiv ta aspirantiv. – 20-21 travnia 2020 r. – Sievierodo-netsk: vyd-vo SNU im. V. Dalia, 2020. – S. 139-141.

5. Zakon Ukrainy «Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro audyt finansovoi zvitnosti ta audytorsku diialnist». Holos Ukrainy. №142 vid 16.06.2022.

6. Pro audyt finansovoi zvitnosti ta audy-torsku diialnist: Zakon Ukrainy vid 21.12.2017 r. № 2258-VIII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrai-ny. 2018. № 9, stor. 5, St. 50.

7. Poriadok provedennia vnutrishnoho audytu (kontroliu) u finansovykh ustanovakh: zatv. rozporiadzhenniam Natsionalnoi komisii, shcho zdiisniuie derzhane rehuliuvannia u sferi rynkiv finansovykh posluh vid 05.06.2014 r. № 1772 // Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. 2014. № 63. St. 1751.

Kornienko I. S. Audit objectives in the context of control liberalization.

The activity of the Audit Chamber of Ukraine (APU) and the Union of Auditors of Ukraine (SAU) was analyzed. Based on their assessment, economic and legal measures to solve current problems in the field of audit are characterized and problems of a systemic nature are outlined. The relevance of the issue of changing the requirements for tax payment and the single social contribution on the part of entrepreneurs, the internal organization of audit activity subjects and the external organization of audit activity control is substantiated. The analysis of the provisions of the Law of Ukraine "On Amendments to the Tax Code of Ukraine and other legislative acts of Ukraine regarding the effect of norms for the period of martial law" dated March 5, 2022 under No. 2120-IX is presented. A practical commentary on the Law of Ukraine "On Amendments to the Law of Ukraine "On the Audit of Financial Statements and Auditing Activities" regarding the provision of auditing activities during the period of martial law and post-war recovery of the economy has been provided.

Keywords: *audit activity, martial law, control in the field of management, audit, internal organization of audit activity subjects.*

Стаття надійшла до редакції 02 червня 2022 р.